

Geliş Tarihi / Received Date
11.11.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date
13.05.2023

Kemaliye Etnografya Müzesinin Kent Belleğine Katkısı Üzerine bir İnceleme

An Investigation on the Contribution of Kemaliye Ethnography Museum to Urban Memory

Hatice ENGIN¹

Öz

Etnografya müzeleri, toplumsal belleğin koruyucusu ve yaşatıcısı olarak gelişme gösteren önemli bir müze çeşididir. Bu müzeleri, toplumların maddi-manevi tüm kültürel unsurlarını bir mekânda, sistematik bir şekilde sergilemeye çalışan hafıza mekânları olarak nitelendirmek mümkündür. Ayrıca bu müzeleri, ziyaretçinin geçmiş ve gelecek arasında bir ilişki kurmasını sağlayarak, milli bilincin korunmasını amaçlayan kuruluşlar olarak da değerlendirebiliriz. Bu açıdan düşünüldüğünde müzeye gelen ziyaretçi, müzede sergilenen eserlerden hareketle; yöre halkının el sanatları, yaşam tarzı, yöresel giyim kuşam, düğünler, sözlü gelenek, yemek kültürü gibi hem somut hem de somut olmayan kültürel unsurlar hakkında önemli ipuçları elde edebilmektedir. Dolayısıyla etnografya müzeleri, bir kentin geçmişini bir mekân içerisinde günümüz ile buluşturarak, geleceğe taşınmayı ve kültürel mirasın yok olmadan önüne geçmeyi hedeflemektedir.

Bu çalışmadaki amacımız ise Kemaliye'nin zengin tarihi dokusuyla, somut ve somut olmayan kültürel mirası ile önemli bir yerleşim alanı olduğunun vurgulanması ve kentin hafızasını oluşturan tüm bu unsurların etnografya müzesinde nasıl sergilendiği üzerinde durmaktır. Bunun yanı sıra etnografya müzelerinin önemi dile getirilerek, Kemaliye Etnografya Müzesinin, kent belleğine katkısı ve kültürel mirasın taşıyıcısı olma noktasında önemli bir misyon yüklendiği konusunun irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kemaliye, Müze, Etnografya, Folklor, Kültürel miras.

Abstract

Ethnography museums are an important type of museum that develops as the protector and maintainer of social memory. It is possible to describe these museums as memory spaces that try to systematically display all material and spiritual cultural elements of societies in one place. We can also consider these museums as organizations that aim to preserve national consciousness by enabling the visitor to establish a relationship between the past and the future. From this point of view, the visitor coming to the museum, based on the ethnographic works

¹ Dr. Sanat Tarihi Bölümü, Van/Türkiye E.mail: sanattarihi90@gmail.com ORCID ID:0000-0002-7796-1171

exhibited in the museum; It can obtain important clues about both tangible and intangible cultural elements such as handicrafts, lifestyle, local clothing, weddings, oral tradition, food culture of the local people. Therefore, ethnography museums aim to bring the past of a city together with the present in a space, to carry it to the future and to prevent the cultural heritage from being destroyed.

Our aim in this study is to emphasize that Kemaliye is an important residential area with its rich historical texture, tangible and intangible cultural heritage, and to emphasize how all these elements that make up the memory of the city are exhibited in an ethnography museum. By expressing the importance of ethnography museums in particular, it is aimed to examine the issue that Kemaliye Ethnography museum has an important mission in terms of its contribution to the city memory and being the carrier of cultural heritage.

Keywords: *Kemaliye, Museum, Ethnography, Folklore, Cultural heritage.*

Giriş

Bellek veya hafıza kavramları daha çok geçmişe ait izlerin hatırlanması veya unutulması ile ilişkilidir. Arapça kaydetmek, korumak, unutmamak, hatırlamak gibi anlamlar içeren hafıza kelimesi, “hıfz” kökünden gelmektedir. Bu kavram ayrıca muhafaza eden anlamında da kullanılmaktadır (Keskin, 2014: 26). Bununla beraber hafıza veya bellek kavramları, geçmişi kaydetme anlamlarıyla bir mekâna karşılık da çoğu zaman kullanılabilir. Dolayısıyla müzeler, anıtlar, mezarlıklar kolektif hafızanın en yaygın biçimde görüldüğü başlıca mekânlar arasındadır. Özellikle müzeler, toplumların geçmişini bugün ile buluşturarak, geleceğe taşıyan hafıza-bellek mekânları niteliğine sahiptirler. Toplumsal hafızayı oluşturan temel unsurların detaylı bir şekilde konu edinildiği müzeler, antropolojik kayıtları koruma gibi bir görevi de üstlenmiştir. Müzeler bu kayıtları ile geçmişin izlerini geleceğe taşıma amacıyla zamanla önemli bir antropolojik kaynağa da dönüşmüştür. Antropolojinin bir disiplin olarak gelişme kaydettiği 1920 ve 1930’lu yıllarda müzeler, antropoloji ile yakından alakadar olmuşlardır. Biyolojik ve antropoloji ile ilgilenenler için müzeler, birer çalışma alanı olarak kullanılmıştır. Bunun yanında etnografik ve dilbilimciler de “maddi kültürü” ele almışlardır ve müzeler bu doğrultuda etnografik eserleri bünyelerinde sergilemişlerdir (Tasouji, 2013: 131-132).

Türkiye’de sistemli ve planlı etnografya çalışmaları, Cumhuriyetin kuruluşu ile başlamıştır. 1923- 1938 yılları arasında, yayınların büyük bir çoğunluğu, ulusal kültürü konu edinmiştir. Cumhuriyetle beraber Türk kültürünün, tarihinin, folklorunun, dil ve etnolojinin, antropolojinin, arkeolojinin her yönüyle değerlendirildiği ve araştırıldığı dönem olmuştur. Birbirinden kesin sınırlarla ayrılamayan bu bilim dalları, Osmanlı Devleti’nin son dönemi ve Cumhuriyet Dönemi’nin ilk çeyreğinde gelişim gösteren siyasi, sosyal ve ideolojik etkenlerden etkilenerek gelişme kaydetmiştir. Bu bağlamda Etnografya çalışmaları, Osmanlı’nın son döneminde bireysel ve bağımsız dernekler etrafında gelişirken, Cumhuriyet Dönemi’nde dernekler etrafında gelişim göstermenin yanı sıra devlet tarafından milli kültür, düşünce ve kimlik etrafında daha çok şekillenmiştir (Avcı, 2017: 15-20).

Etnografya müzelerinin konusu daha çok halka ait somut ve somut olmayan kültürel unsurlardan oluşmaktadır. Bu anlamda toplumların etnografik, folklorik malzemesi, dini, sosyal, edebi yönünü yansıtan unsurları müzede bulmak mümkündür. Dolayısıyla etnografya müzeleri, hem maddi hem de manevi değere sahip eserlerin bütününe kapsayabilmektedir. Özellikle bu müzeler, geçmişe ait kültürel

izleri, günümüze aktaran bir işleve sahip olması açısından hem halk hem de devlet açısından önemli kuruluşlardır. Zira etnografya müzeleri, bir milletin geçmiş maddi ve manevi birikimlerini “şimdiki” zamana aktararak geleceğin oluşumuna yön vererek, ulusal belleğin şekillenmesine büyük katkılar sunan kurumlar olarak önemli görevler üstlenmektedirler. Bu açıdan hafıza mekânları olarak değerlendirilen etnografya müzeleri, kentin tüm kültürel unsurlarını bir mekân içerisinde biriktirerek ve koruyarak, gelecek kuşaklara aktarmayı hedeflemektedir. Böylece etnografya müzeleri, kent belleğine önemli katkılar sunmayı amaç edindikleri gibi kültürel mirasın geleceğe taşınmasına da yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmadaki temel hedef, Kemaliye Etnografya Müzesi’nin ilçe açısından önemini dile getirilmesi ve kentin hafızasına büyük katkılar sunan bir belge niteliğinde olduğu konusu üzerinde durmaktır. Hafıza mekânı olarak büyük bir misyon yüklenen müze, yerinde incelenmiş ve fotoğraflanmıştır. Müze ile ilgili tüm gerekli bilgiler, kayıt altına alınmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde Kemaliye’nin, coğrafi yapısı, tarihi, siyasi, ekonomi ve kültürel durumuna kısaca değinilmiştir. İkinci bölümde ise Kemaliye Etnografya Müzesi (müzenin konumu- tarihçesi fiziki durumu ve teşhir tanzim düzeni başlıklarıyla) daha geniş bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Sonuç kısmında da müze genel hatlarıyla tanıtıldıktan sonra mekânın yöre halkına ait kültürel mirası nasıl tanıttığı ve geleceğe daha iyi bir şekilde nasıl taşıyacağı konusunda birtakım öneriler de sunulmaya gayret edilmiştir.

Geçmişten Günümüze Kemaliye (Eğin)

Erzincan iline bağlı Kemaliye, Doğu Anadolu Bölgesi’nin kuzeybatı sınırında, Yukarı Fırat (Karasu) Vadisi’nin batı kısmında bulunmaktadır (**Görsel 1**). Kemaliye toprakları, batıda Yama dağları, doğuda Munzur dağları ve iç doğu Toroslar olarak isimlendirilen alanda engebeli bir arazi üzerine konumlanmaktadır (Arıkan, 2003: 2). İlçe, dağlık bir arazi üzerinde, Karasu Irmağı tarafından açılmış kuzey- güney doğrultusunda uzanan vadinin batı yamacında yer almaktadır. Kemaliye, kuzeyde Ilıç, doğudan Tunceli’nin Çemişgezek ve Ovacık, batıdan Sivas’ın Divriği, güneyden Malatya’nın Arapgir ve Elazığ’ın Ağın ilçeleri ile çevrili küçük bir kasaba mahiyetindedir. Küçük bir yerleşim alanı olmasına rağmen ilçe, konumu itibarıyla Erzincan, Elazığ ve Malatya illeri arasında özel bir konuma sahip olup geçiş güzergâhı üzerinde bulunmaktadır (Akpınar, 2004: 210-211).

Görsel 1. Yukarı Fırat (Karasu)

Oldukça engebeli bir arazi üzerine konumlanan Kemaliye'nin yerleşim alanı, göl sahasından 850 metrelerde olup yamaç boyunca 1000-1100 metrelere kadar uzanmaktadır. İlçe, vadinin kenarında yer aldığından dolayı 12 km'lik bir hat üzerine gelişme göstermektedir. Bu çizgi boyunca dereler ve eğimli alanlar yerleşim yerlerinin kesintiye uğramasına da sebep olmaktadır. Dolayısıyla bu hem arazi kullanımını hem de mahallerin birbiri ile olan fiziksel bağlantısını da büyük oranda etkilemektedir (Karakaş, 2004: 20). Bundan dolayı eğimli olan arazinin yapısı, erozyonun etkisindedir. Ayrıca Karasu'nun oluşturduğu vadi hattı boyunca dağlık ve taşlık yapı, tarımsal üretime de elverişli değildir (İdem, 2019: 1615). Buna rağmen ilçe ve köylerinde bol meyve yetiştirilir. Bunun yanı sıra elverişsiz arazi yapısına sahip olmasına karşın ilçenin su kaynakları çok fazla olduğu için tarih boyunca yerleşim alanı olarak kullanılmıştır. Hatta ilçenin eski ismi olan "EğİN" kaynak, pınar anlamına gelen "agn" kelimesinden türemiş olabileceği düşüncesi çoğu kaynakta geçmektedir (Akkan & Tuncel, 2002: 236-237). Dolayısıyla Kemaliye'nin eski ismi olan EğİN'in kökeni üzerine birçok rivayet söz konusudur. Bölgede Ermenilerce "agn"(eğİN) adıyla anılan ilçe, Ortaçağ boyunca ve Arap işgaline kadar "DeğİK" ismi ile bilinmekteydi (Yarman, 2014: 262). Bir başka rivayete göre de EğİN isminin Horosan'dan "AğİN" adındaki bir yöreden gelen oymağın, kasabaya bu ismi vermesiyle beraber bölge halkını da bu ismi benimsediği bilgisi aktarılmaktadır. Zamanla ağİN, EğİN'e evrilerek "EğİN" ismiyle kalmıştır. Başka bir görüşe göre ise EğİN, Orta Asya'da Uz-Oğuz Türklerine ait bir yer ismi olarak bilinmektedir. EğİN isminin Türkçe'de kullanılan cennet, güzel bahçe anlamına geldiği de çoğu kaynakta ifade edilmektedir. Bir başka kaynakta da Bizans istilasına uğrayan EğİN'i ziyaret eden Eğİne adlı prensesin, bölgenin cennet gibi güzel bir yer olduğunu ve burada kuracağı şehre kendi ismini vermek istemesiyle, kasabanın EğİN ismini aldığı söylenilmektedir (Şimşek & Akkaya, 1996: 25).

Kemaliye'nin ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemekle beraber bugünkü adı Yaka olan Venk köyünde Urartu kalıntılarının olduğunun düşünülmesi, ilçenin tarihçesinin M.Ö. VI ve VII. yüzyıla kadar götürülebilmektedir. 628 yılında Bizans İmparatorluğu ve Ortodoks Kilisesi piskoposları arasında Erzurum'da imzalanan barış anlaşması üzerine Bizans İmparatorluğu tarafından merkezi EğİN (Kemaliye) olan on ikiden fazla köye Hay-Hohomlar (Ermenice ve Türkçe konuşan Rumlar) yerleştirilmiştir. Ancak ilçe, bilinen tarihiyle 1022 yılında Sebastia'ya (Sivas) göç eden Ermeni Ardsruni krallığı tarafından kurulduğuna dair bilgiler mevcuttur. Kemaliye, 1100 tarihinde Gümüş TiğİN tarafından fethedilerek Selçuklu topraklarına dâhil edilmiştir (Danacı & Akkaya, 2018: 237-238). Bir süre Roma ve Bizans'ın elinde bulundurduğu bölge, daha sonra sırasıyla Selçuklu, Anadolu Selçukluları, İlhanlı ve Akkoyunluların hâkimiyetine geçmiştir. Timur'un istilasından sonra ise Çelebi Mehmet Dönemi'nde, Osmanlar bölgede hâkimiyet kurmuştur. Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Kemaliye'ye büyük bir ehemmiyet verilmiştir. Sultan, bölgede sosyal ve kültürel önlemler almıştır ve Kafkasya'dan gelen aileleri EğİN'e (Kemaliye) yerleştirerek geçimleri için de İstanbul'da et satışını yönetmeleri görevini vermiştir. IV. Murad Dönemi'nde ise ilçeye odun ve kömür kethüdalığı verilmiştir. Bu anlamda Kemaliyelilerin büyük şehirlerde genellikle kasap ve kömürcü olmaları dikkat çeken bir detaydır. İlçede Türk, Rum ve Ermeni toplulukları, XII. yüzyıldan mübadele dönemine kadar bir arada yaşamışlar ve farklı kültürlerin bir arada Kemaliye'nin kültürünü oluşturdukları anlaşılmaktadır (Danacı & Akkaya, 2018: 258).

Kemaliye, Çelebi Mehmet Dönemi'nde uzun süre Diyarbakır ve Sivas eyaletlerinin Arapgir Livasına bağlı bir kaza olarak yönetilmiştir. Bölgenin Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra düzenlenen 1518 tarihli tapu-tahrir defterinden anlaşıldığı kadarıyla köylerin nüfusunun yedi sekiz haneyi geçmediği anlaşılmaktadır. Beş yıl sonra yapılan tahrirde, bölgede 92 hanenin varlığına ulaşılmaktadır (Gürcan & Köse, 2019: 1237). İlçe, XVI. yüzyıldan sonra bir kasaba hüviyetine kavuşmuştur. XVII. yüzyılın önemli seyyahlarından biri olan Evliya Çelebi de Seyahatnamesinde bu bölgeden bahsetmektedir. Kemaliye Kalesi'nde ve aşağı şehirde bin adet temiz toprak ile örtülü, bakımlı güzel evlerden, üç medreseden ve kırk adet sıbyan mektebinden söz etmektedir. Çelebi ayrıca Eğin (Kemaliye) yayının çok meşhur olduğunu ve çarşısının boydan boya yayıcılardan oluştuğunu seyahatnamesinde ifade etmektedir. Hatta yöre halkının, yaycı-okcu (kemandar) olduğundan dolayı beldenin “yaycılar yurdu” olarak isimlendirildiğini Seyahatnamesinde belirtmektedir (Evliya Çelebi, 1999: 298).

1846 yılında Kemaliye, Harput eyaletinin kurulması ile beraber buraya bağlanmıştır. Milli mücadele dönemine gelindiğinde de kasaba halkının isteği üzerine 1922 tarihinde Bakanlar kurulunun kararı ile ilçenin ismi olan Eğin'in yerine Kemaliye'nin kullanımına karar verilmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Elazığ vilayetine bağlı bir kaza merkezi iken 1926 yılında Malatya'ya 1938'de ise Erzincan iline bağlı bir yerleşim haline dönüşmüştür (Akkan & Tuncel, 2002: 237).

Kemaliye, mimari yapılarıyla özellikle ahşap evleri ve tarihi kalıntılar ile önemli bir kültür mirasına sahiptir. Eğimli arazi yapısına göre şekillenen ahşap evlerde, taş, ahşap ve kerpiç malzemenin bir arada kullanıldığı, kapı tokmaklarıyla ve estetik görünümüleriyle yörenin turizmi açısından oldukça dikkate değer nitelikler taşıdığı anlaşılmaktadır ² (Görsel 2-5). XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarına tarihlendirilen geleneksel Osmanlı Dönemi konutları, mimari dokusuyla, günümüze kadar varlıklarını sürdürmektedirler (Akbulut, vd, 2013: 2). Evlerin kat sayısı genellikle alt kat, ana kat ve kaçak kat şeklinde inşa edilmektedir. Ayrıca “yer katı” olarak adlandırılan ikinci bir alt kat ya da gömülü soğukluk/mahzen (bodrum) katına da yer verilerek, kat sayısı çoğu zaman dörde çıkmaktadır ve bu da evlerin görkemli bir yapıya dönüşümünü sağlamaktadır (Korkmaz & Akdemir, 2015: 496).

² Özellikle farklı anlamlar ve figürler içeren kapı tokmakları, sivil mimari örnekleriyle birleştiğinde muhteşem bir görünüm elde edilmektedir. Eğin evlerinin kapıları üzerinde iki tokmak yer almaktadır. Kapı tokmakları; Şaş şak (tok tokmak), Şikkirik (ince ses çıkarmaya yarayan halka şeklindeki demir parçası) ve kilit gibi üç unsurdan oluşmaktadır. Şak şak iri yapılı bir tokmak olup tok ve yüksek bir ses çıkardığı için kapıya gelenin erkek, Şikkirik ise ince tınıya sahip olduğundan dolayı gelen kişinin kadın olduğu tokmaktan çıkan sestен anlaşılmaktadır. Şak ve Şikkiriklerin her ikisinin altında ise yuvarlak veya farklı figürlere sahip süslemeler yer almaktadır. Ancak en önemli süsleme unsuru, kilidin anahtar deliği çevresinde yer alan yılan figürlü tezyinatır. Eğin kapılarını süsleyen tokmalarda yer alan süsleme unsurları, yörenin kendine has tezyinat özelliklerini de açıkça göstermektedir (Demirsoy, 2009: 21).

Görsel 2. Kemaliye (Eğin)Evlerinden Bir Örnek.

Görsel 3. Kemaliye (Eğin)Evlerinden Bir Örnek

Görsel 4-5. Kemaliye (Eğin)Evleri Kapı Örneği ve Kapı Tokmağından Detay

Bunun yanı sıra ilçe merkezi, Dutluca ve Başpınar bölgelerinde yer alan tarihi yapıların çoğu günümüze kadar ulaşırken bazılarının ise yalnızca kalıntıları kalabilmiştir. Eğin (Kemaliye) Kalesi, Çağıl Kalesi, Malkoç çeşmesi, Sertan Çeşmesi, Surp Kuznor, Surp Kiyork (Kevork) ve Surp Perkiç kiliseleri de inanç turizmi bakımından önemli örnekler arasında yer almaktadırlar. Günümüze sağlam bir şekilde ulaşan Surp Kevork Kilisesi, mimari özellikleri ve kat sayısı ile ihtişamlı bir görünüme sahiptir. Ayrıca Topkapı Kalesi, Endici Kalesi, Pigan, Arsanias ve Haşgel Kalıntıları dışında Dört yolağzı Cami (1658), Orta Cami (1898), Taşdibi Cami (1635), Kurtoğlu Cami (1811), İhsaniye Cami (1876), Koçan Cami (1875), Enbya Bey Cami (1885), Bahçe Cami (1836), Hacı Yusuf Cami (1696), Emin Efendi Mescidi (1720), Memiş Efendi Meccidi (1803), Vanlızade Mescidi (1831) ve Tapur Cami (1906), diğer eserler arasındadır (Bulut, 2006: 88). Bunun yanında Alevi- Bektaşî geleneğinin önemli merkezlerinden biri olan Hıdır Abdal Ocağı da ilçeye bağlı Ocak Köyünde bulunmaktadır. Kemaliye, mimari dokusu dışında türküler, manileri, yöresel kıyafetleri, mutfak kültürü, düğün- ölüm gibi törenleriyle de hem etnografik hem folklorik malzeme açısından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Yöre halıcılık, gazenne (yöresel dokuma) ve yemeni üretimi aile birlikte kapı tokmakçılığı ve ahşap gibi geleneksel el işleri ile de ön plana çıkmaktadır. Özellikle halı dokuma ve kapı tokmaklarında kültürel mirasın izlerini görmek mümkündür (Akkuş vd, 2017: 6).

Kemaliye'nin tarihi dokusunun yanı sıra Karasu Kanyonu (karanlık Kanyon), mağaraları ve Taşyolu da turizm açısından oldukça önemlidir. Karasu Kanyonu, 400-500 m sarp kayalık yamaçlarından oluşan doğal ve görsel manzarası ile Türkiye'de en iyi korunmuş kanyonlarından bir tanesidir. İçerisinde barındırmış olduğu çeşitli hayvan türleri ile ön plana çıkan kanyon ayrıca alternatif turizm aktiviteleri için de önemli bir potansiyele sahiptir (Bulut, 2006: 91). Bunun yanı sıra Kemaliye'nin ulaşımını

sağlayan Taşyolu, turizm açısından önemli bir kaynaktır.³ Taşyolu hattı boyunca Kemaliye'nin doğal güzelliklerini ve doğal kaynaklarını (kanyon, mağaralar, bitki ve hayvan türleri) panoramik bir şekilde görmek mümkündür.

İlçe, bugün ÇEKÜL Vakfının (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı) 7 bölge 7 kent projesinde yer almaktadır. Ayrıca Tarihi Kentler Birliği'nin kurucu üyeleri arasındadır. 2021 yılında Çekül Vakfı tarafından ilçenin Anadolu'dan UNESCO'ya aday gösterilen kentlerden bir tanesidir. Bunun yanı sıra 2022 yılında Türkiye'nin Cittaslow (sakin şehirler) ağına dâhil edilmesiyle, popülerliğini ve çekiciliğini her geçen gün daha fazla artırmıştır. Bu anlamda ilçe hem mimari dokusuyla hem de doğal güzellikleriyle kültürel turizm bakımından zenginliği ile dikkat çekmektedir. 2005 yılından itibaren kent merkezi, tarihsel dokusunun korunması üzerine Sit alanı olarak ilan edilmiştir. 2006 yılında koruma amaçlı imar planının sınırları da belirlenmiştir. Böylece 2005 yılında başta geleneksel konut mimari yapılar olmak üzere çok sayıda tarihi eserin tescil işlemleri başlatılmıştır (Yapan, 2021: 58). Mimari yapılar dışında Kemaliye ayrıca birçok müzesiyle de ön plana çıkmaktadır. Bundan dolayı yörenin kültürel dokusunu, zenginliğini müzeler aracılığıyla da anlamak mümkündür. Söz konusu çalışmada ele alınan Kemaliye Etnografya Müzesi de en iyi örneklerden bir tanesidir.

Kemaliye Etnografya Müzesi

Müzenin İncelenme Tarihi: 19.09.2022

Müzenin Konumu: ve Tarihçesi: Müze, Kemaliye ilçe merkezinde Halılağa Mahallesinde yer almaktadır. Müze günümüzde Kemaliye Belediyesi'ne bağlı olarak hizmet vermektedir. Müze binası, mimari özellikleri ile dikkat çeken Surp Kiyork (Kevork) Kilisesi'nin müzeye dönüşümü ile sağlanmıştır. Kilise, 1870 yılında Ermeni mimari özelliklerini taşıyan kâgir ve kubbeli bir bina olarak inşa edilmiştir. Yapının gelirleri zamanında yöre halkından ve kiliseye ait iki evden sağlanmaktaydı. Ancak kilisenin yapımı büyük oranda halk desteğine dayanmaktaydı (Yarman, 2014: 281). Yapı, Ermeni nüfusunun azalmasından sonra dini işlevini zamanla yitirmiştir. Böylece kilise, farklı dönemlerde yeni işlevler kazanarak, günümüze kadar ulaşması sağlanmıştır. Kilise bir süre askeri karargâh olarak kullanılmıştır. 1915 yılında ise Türk Halı Şirketi'ne tahsis edilerek, ünlü Kemaliye (Eğin) halılarının burada dokunarak ilçe ekonomisine katkı sunması amaçlanmıştır (Alper, 1990: 51). Dokuma için kullanılan binanın alt katı, daha sonra uzun bir süre cezaevi olarak yeniden kullanıma açılmış ve doksanlı yılların sonlarına doğru kapanmıştır. Müze binası, 1998 yılında yöre halkının katkılarıyla ve Kemaliye Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından müzeye dönüşümü için çalışmalar başlatılmıştır. 1999 yılında ÇEKÜL Vakfı ve dönemin kaymakamı Uğur Kolsuz'un da büyük girişimleri sayesinde müze binası, halkın hizmetine açılmıştır. 1998 ve 1999 yılları arasında yürütülen restorasyonlardan sonra zemin katı kafeterya, birinci katı ise teşhir salonları olarak düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra müze, Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansının "İnanca Saygı, Kültürü Koruma Genlerimizde Var" adlı projesi kapsamında sağlanan destek yardımı ile 2019 ve 2020 yılları arasında kısmi olarak restore edilmiştir.

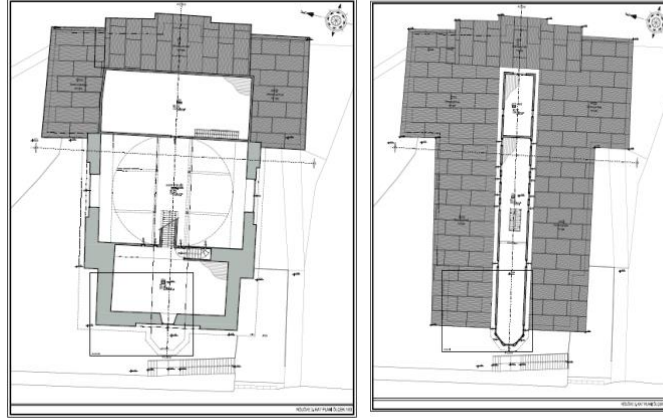
³ Kemaliye'nin yerleşim alanı düşünüldüğünde buraya ulaşım oldukça zahmetlidir. İlçeye ulaşımı daha rahat sağlamak amacıyla yöre halkı, Divriği üzerinden Erzincan ve Sivas karayolu ile bağlantı kurmak için yol inşa etmek istemişlerdir. İnşa edilmeye başlanılan yol, 8,5 kilometre uzunluğuna sahip olup büyük bir bölümü insan gücüyle yapılmıştır. Yolun inşası 132 yılda tamamlanmıştır. Bundan dolayı Taş yolun önemi oldukça büyüktür (Mavuş, 2021: 118).

Müze ayrıca Restorasyon projesi Tarihi Kentler Birliği tarafından her yıl gerçekleştirilen “Müze Özendirme Yarışmasında” da ödül almaya hak kazanmıştır (Kemaliye Belediyesi).

Müzenin Fiziki Durumu: Günümüze kadar ulaşmış olan yapı, “T” şeklinde kubbeli, kâgır ve sütunsuz plan özellikleri taşımaktadır. Yapıda kesme taş ve ahşap malzeme yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Kilise, zemin kat, 1.2. ve 3. kat (çatı arası) şeklinde inşa edilmiştir (**Görsel 6-8**).

Görsel 6 Müzenin Zemin ve I. Kat Planı (Kemaliye Belediyesi)

Görsel 7. Müzenin II. ve III. Kat Planı (Kemaliye Belediyesi)

Görsel 8. Kemaliye Etnografya Müzesinden Genel Bir Görünüm

Oldukça büyük ebatlara sahip kilisenin zemin katında, binanın güney cephesinden tek kanatlı bir kapı ile giriş sağlanmaktadır. Zemin katta binanın batı cephesine bakan bir kafeterya ve kumaş dokuma atölyesi mevcuttur. 1. Kata, yapının güneyinde bulunan ahşap bir kapıdan girilmektedir. Bu katta yüksek tavandan oluşan küçük ebatlarda odalar mevcuttur. Bu odalar teşhir salonlarına ayrılmıştır. 2. kat ise büyük bir salon ve odadan oluşmaktadır. İkinci kattan 3. kata (çatı katı) bir merdiven yardımı ile ulaşılmaktadır. Çatı katı olarak isimlendirilen 3. katta ise yalnızca bir oda bulunmaktadır (Kemaliye Belediyesi).⁴

Yapının cephelerinde yer yer aşınma ve yıpranmalar olsa da genel itibariyle oldukça sağlamdır. Berrin Alper'in 1990 yılına ait doktora tezinde binanın farklı işlevler için kullanıldığı ve zaman içerisinde iç mekânda büyük bir değişim geçirerek özgünlüğünü büyük oranda yitirdiğini belirten ifadeler yer almaktadır (Alper, 1990: 51). Yapılan son restorasyonlarda; apsisin sağ ve solunda yer alan pastoforion hücreleri orijinal dokusunu korumakta ancak narteks ve naos arası 60 cm taş duvar ile doldurulmuştur. Yapının kurşun ile kaplı kubbesi, yerine kırma çatı ile yeni bir örtü sistemine bırakmıştır. Ayrıca binanın kesme taş duvarları, kemerleri, taş duvarlardaki ahşap doğramalar özgün yapısını korumaktadır. Fırat'a (Karasu) bakan arka cephede (güney cephe) pencere ve korkularındaki ahşap malzeme kullanımının yoğunluğu da oldukça dikkat çekicidir. Fakat kilise yer yer iç mekânda ve mekânsal yeni eklemeler ve değişimler geçirmesine rağmen hacimsel kütesini koruyarak günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır (Kemaliye Belediyesi). (**Görsel 9-12**).

Görsel 9. Müzenin Batı Cephesinden Bir Görünüm

⁴ Kilise ile alakalı yapılan araştırmalar esnasında; kaynakların çoğunda Kemaliye'de yer alan kiliselerin isminin zikredildiği ve bu kiliselerin bir kısmının günümüze kadar gelemediği bilgisine ulaşılmıştır. Günümüze ulaşan sağlam iki kilise yapısından söz edilmekte ve bu kiliselerden birinin de konumuzu teşkil eden Surp Kevork kilisesi (müze binası) olduğu ve binanın da Kemaliye ilçe merkezinde görkemli yapısıyla dikkat çektiği ifade edilmektedir. Kilisenin plan ve mimarisi hakkında genel bilgileri bizimle paylaşan Kemaliye Belediyesi ve müzeden sorumlu Hakan UÇAR Bey'e çok teşekkür ederiz. Ayrıca Kemaliye ile alakalı diğer kaynaklara ulaşmamızı sağlayan Sayın Şeref Can Bey'e de teşekkür ederiz.

Görsel 10. Müzenin Güney Cephesi

Görsel 11. Müzenin Doğu Cephesi

Müzenin Teşhir Tanzim Düzeni: Kiliseden müzeye dönüşümü sağlanan bina, yapılan son restorasyonlar ile yeniden hizmete açılmıştır. Kilisenin zemin katı dokuma (gazenne) atölyesine, birinci katı ise müzenin teşhir salonlarına ayrılmıştır (**Görsel 12**).

Görsel 12. Müzenin Zemin Katı Dokuma Atölyesi

Bu katta büyük bir salon ve küçük ebatlarda odalara yer verilmiştir. Odalarda Kemaliye'yi her yönüyle tanımamızı sağlayan 1400 adet etnografik esere yer verilmiştir. Bu eserler yöre ve çevre halkının bağışlarıyla ve katkılarıyla toplanarak müzede yerlerini almışlardır. Sergilenen eserler, genellikle bağış yoluyla müzeye kazandırıldığından dolayı bağış yapan kişinin ismiyle vitrinlerde sergilenmektedir. Sergide yer alan eserlerin genel olarak mutfak araç gereçleri, silahlar, yazma eserler, tarım aletleri, banknot paralar ve sikkeler, yazı takımı, ütüler, saatler, yöresel kadın kıyafetleri ve takılar, erkek takı ve aksesuarları, dokuma aletleri, kumaş baskı kalıpları, at koşum takımları, taş eserler, yöreyi yansıtan kapı tokmakları, hamam takımı (tas, takunya/nalın, kıldanlık), radyolar, aydınlatma ve ısıtma araçlarından oluştuğu anlaşılmaktadır.

İki kanatlı bir ahşap kapıdan ulaşılan ana salonda; bakır tepsi ve tabaklar, küpler, taş eserler, ahşap sandalyeler ve sandıklar, gazenne dokuma tezgâhına yer verilmiştir. Ayrıca duvarlarda yer verilen panolar içerisinde Kemaliye'nin simgesi haline dönüşmüş çeşitli kapı tokmakları da sergilenmektedir (**Görsel 13-16**).

Görsel 13. Ana Salondan Bir Görünüm

Görsel 14. Ana Salonda Sergilenen Eserlerden Detay

Görsel 15. Ana Salonda Sergilenen Eserlerden Detay

Görsel 16. Ana Salonda Sergilenen Dokuma Tezgâhı

Ana salondan sonra diğer teşhir odalarına ulaşılmaktadır. Odalar birbiri ile bağlantılı yalnızca arada küçük bir koridor bulunmaktadır. Odaların ilkinde, kırbaç, fener, kapı kilit ve anahtarlar, kapı tokmakları, ikinci oda da ise tesbihler, el yazma eserler, kuran-ı Kerimler, menkubeler, kitabe örnekleri, gaz lambaları, zemzemlik, tepsi, küllük, su testisi, maşrapa, örme sepet, çorba tası, kav çakmağı vitrinde teşhire sunulmuştur. Ayrıca taş devrinde kullanılan birkaç alete de yer verilmiştir. Üçüncü odaya baktığımızda ise kepçe, kevgir, bakraç, kömür ütöleri, taslar, tabaklar, güğümler, mataralar, havan ve ibriklerden oluşan mutfak malzemeleri teşhire sunulmuştur. Dördüncü odada ise kadın başlığı, fener, porselen lambalar, tunç gaz lambaları, dikiş makineleri bulunmaktadır. Beşinci odaya geldiğimizde ise daktilo, kadın ve erkek kıyafetleri, cezve, fener, telkâri tepsi, fincan, zemzemlik, çaydanlık, ayakkabılar, kurşun kabı, çeşitli silah aletleri, potin ayakkabı, çoraplar, ahşap oyma aletleri, ütüler, radyo, fener ve gaz lambalarına yer verilmiştir (**Görsel 17-26**).

Görsel 17. Teşhir Salonunda Yer Alan Farklı Eserler

Görsel 18. Teşhir Salonunda Yer Alan Yazma Eserler ve Kuran-ı Kerimler

Görsel 19. Teşhir Salonunda Yer Alan Mutfak Araç Gereçleri

Görsel 20. Çeşitli Mutfak Malzemelerinden Detay

Görsel 21. Teşhir Salonunda Yer Alan Kitabe

Görsel 22. Teşhir Salonunda Yer Alan Kapı Tokmak Örnekleri

Görsel 23. Ütü ve Gaz lambalarından bir Görünüm

Görsel 24. Tepsi, Kahve Değirmeni ve Diğer Mutfak Genel Araç Gereçlerinden Genel Bir Görünüm

Görsel 25. Çeşitli Kıyafetlerin Sergilendiği Vitrinden Bir Görünüm

Görsel 26. Çeşitli Silah Aletlerinin Sergilendiği Vitrinden Genel Bir Görünüm

Müzenin teşhir tanzim düzeninde, eserlerin tasnifi olmamakla beraber yörenin etnografik malzeme açısından potansiyelinin oldukça zengin olduğu anlaşılmaktadır. Yöredeki halkın bağışlarıyla zengin ve çeşitli eserlerden oluşan bir eser koleksiyonundan söz etmek bu anlamda mümkündür. Teşhirde yer alan dokuma aletleri, kumaş baskı aletlerinden anlaşıldığı üzere bölgenin dokuma, el sanatları konusunda geçmişinin oldukça eskiye dayandığı çıkarımı yapılabilir. Özellikle Eğin halısı, yöresel ve bitkisel motiflerin, yanı sıra mavi boyalı atkı ipliği ile Azerbaycan ve İran etkilerini bünyesinde taşıması açısından oldukça dikkate değer niteliklere sahiptir. 1887 yılında Eğin'e (Kemaliye) gelip yerleşen göçmenlerin elinde dokunan güzel örnekler, zamanla yöre halkı tarafından benimsenmiş ve yöre dışında da büyük bir üne kavuşmuştur. Bunların yanı sıra H. 1310(1892) Salnamesinde de yörenin halı dokumacılığında çok ileride olduğu ve dokumadan yüksek bir gelir elde edildiğine dair bilgilere yer verilmiştir (Akkan & Tuncel, 2002: 237). Yörede halı dokumacılığının ve ticaretinin gelişmesindeki en büyük faktörlerden bir tanesinin de Kemaliye'nin Karadeniz kıyısından Giresun'a bağlayan ve buradan geçen kuzey, güney doğrultusundaki kervan yolu olmuştur (Akkan & Tuncel, 2002: 237). 1900 yılında ise halı şirketinin temelleri atılmıştı. Halı dokumacılığının 1945 yıllarına kadar devam ettiği ancak 1950-1955 yılları arasında fabrikasyon üretime geçilmesi ile beraber dokumacılığın gerilediği anlaşılmaktadır (Karakaş, 2004: 36-37). Yörede unutulmaya yüz tutan el sanatları arasında yer alan halıcılık dışında dabakçılık (deri) ipek ve bez dokumacılığı, yemenicilik, demir süslemeciliği, ahşap oymacılığı da diğer önemli sanatlar arasındadır. Özellikle 1891 yılında Kemaliye'de pamuklu kumaş, havlu, yazma, bez gibi ürünlerin elde ve makineler yardımıyla üretildiği kaynaklarda geçmektedir. Yörenin geleneksel el sanatlarından bir tanesi de gazenne bez dokumacılığıdır. Gazenne, evlerdeki tezgâhlarda pamuk ipliğinden dokunan ve farklı renklerle boyanmaktadır. Bu dönemde imalathaneler arasında; 11 Manusa, 7 tabakhane, 9 kürkçü, 8 kumaş boyama atölyesi ve küçük el sanatlarıyla uğraşan 8 çilingir, 4 nalbantçı 4 demirci, 5 silahçı 5 saatçi ve 15 kundura imalathane, yörede yer almaktaydı (Akkan & Tuncel, 2002: 237). Bunun yanı sıra H. 1310(1892) salnamesinde seccade, manusa ve beyaz bezlerin dokunduğu 10 halı ve 20 dokuma tezgâhı, sığır derisinden meşin üreten 5 tabakhaneden de bahsetmektedir (Karakaş, 2004: 36-37). İlçenin batısındaki Sarıççek yaylası gibi önemli hayvancılık alanının bulunması Kemaliye'nin kıymetli bir zanaat kolu olan dericiliğin gelişmesini sağlamıştır. Demir süslemeciliği ve ahşap oymacılığı da yörede geçmişi eskilere dayanan ve günümüzde kısmen de olsa devam eden zanaatlar arasındadır. Demir süslemeciliği daha çok Kemaliye evlerinin kapısını süsleyen kapı tokmaklarında görülmektedir (Akpınar, 2004: 230). Müzede çok sayıda kapı tokmağına

rastlamak bu anlamda mümkündür. Çoğu konağın demir malzemenen yapılmış tokmakları burada biriktirilmiştir. Ayrıca demir malzemenin yanı sıra bakır malzemenin de yoğun bir şekilde ilçede kullanımını müzede yer alan mutfak araç gereçlerinde görebilmekteyiz.

Müzede yer alan sandıklardan ve çeşitli eserlerden de Eğin zanaatkârlarının ahşap işçiliğinde de maharetli oldukları açıkça anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra müzede dikkat çeken bir diğer eser grubu silahlardır. Çeşitli silah aletlerin sergilendiği vitrinde çok sayıda eser bulunmaktadır. Ayrıca çok sayıda kömür ütüsü, gaz lambası, fener ve dikiş makinelerine de rastlamak mümkündür. Böylece müzede yöre halkına ait etnografik eserler, geçmişten günümüze devam eden kültürel sürekliliği de açıkça göstermektedir. Özellikle eserlerin büyük bir kısmı halkın gündelik hayatını yansıtan kılık kıyafet, takı ve aksesuar, mutfak araç gereçleri, silahlar, dokuma çeşitleri ve tarım aletlerinden oluşmaktadır.

Sonuç

Kiliseden müzeye dönüşümü sağlanan Kemaliye Etnografya Müzesi, tarihi süreçte farklı birçok işlev verilerek yeniden kullanılmıştır. Kilise bir dönem cezaevi ve halı şirketi olarak kullanıldıktan sonra en nihayetinde de müzeye dönüştürülmüştür. 1998 yılında yöre halkının katkılarıyla ve Kemaliye Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından kilisenin müzeye dönüşümü için girişimlerde bulunulmuştur. 1999 tarihinde de ÇEKÜL Vakfı ve dönemin kaymakamının büyük katkıları sayesinde müze binası açılmıştır. Binada sergilenen eserler daha çok yöreyi tanımamızı sağlayan etnografik malzemelerden oluşmaktadır. Sergide yer alan etnografik malzemeler arasında; yöresel kıyafetler, takılar, el yazma eserler, Kuran-ı Kerimler, dokuma aletleri, mutfak araç gereçleri, aydınlatma araçları, banknotlar ve sikkeler, yazı takımı, ütüler, saatler, kumaş baskı kalıpları, at koşum takımları, taş eserler, kapı tokmakları, kilitler ve daha birçok eser bulunmaktadır. Müzede yer alan eserlerin çeşitliliği, yörenin etnografik malzeme açısından potansiyelinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Bu açıdan eser yönünden müze, zengin bir içeriğe sahiptir.

Müzenin büyük çabalar sonucu hayata geçirilen önemli bir proje olduğu anlaşılmaktadır. Büyük emekler sonucu küçük bir kasabada, malzeme açısından zengin bir etnografya müzesinin varlığı, şüphesiz büyük bir emeğin ve çabanın sonucudur. Bu anlamda belediyenin, müze görevlisinin ve yöre halkının katkıları çok değerlidir. Tüm bunların yanı sıra müzenin elbette ki ileriki zamanlar için daha fazla kendini geliştirmesi de beklenmektedir. Yörenin etnografik malzeme açısından potansiyelinin oldukça yüksek olduğunu müzede sergilenen eserlerden anlamak mümkündür. Bunun yanı sıra ilçenin geleneksel yemekleri, kaybolmakta olan çeşitli el sanatları, yöresel giyim kuşam, yemek kültürü, sözlü gelenekleri (mani, türkü, ağıt), kına, düğün, sünnet ritüelleri gibi yörenin zengin somut olmayan kültürel unsurlarının da müzede yer edinmesi sağlanmalıdır. Somut değerler kadar somut olmayan kültürel mirasın da yöreyi bir bütün olarak daha iyi temsil edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Başka bir deyişle birer hafıza mekânı niteliği taşıyan etnografya müzeleri, halka ait hem maddi hem de manevi değere sahip kültürel unsurların tanıtılmasını ve yok olmadan önüne geçebilmeyi sağlayarak gelecek kuşaklara aktarabilmelidir. Ayrıca naçizane önerimiz müze, eserlerini günümüz çağdaş müzeciliği açısından belli bir teşhir hikayesi çerçevesi içerisinde düzenlediği takdirde çok daha iyi bir müze mekânı elde edeceği kanaatindeyiz. Müze, teknolojiyen faydalanarak teşhir salonlarını modern teşhir tanzim

düzenine göre kurgulaması ve böylece müzeye gelen yerli ve yabancı ziyaretçiler için eserleri daha çarpıcı ve canlı hale getirmesi de mümkündür. Zira eserlerin belli bir teşhir hikâyesi, koleksiyonun kurgusu ve müze mekânının atmosferi ile doğru orantılı olması müzeyi daha aktif bir mekâna dönüştürebileceği de şüphesizdir. Yörenin tarihsel süreci kronolojik bir düzen içerisinde maketlerle ve görseller yardımı ile ziyaretçiye aktarılabilir. Bunun yanı sıra ilçenin tarihi, ekonomi, siyasi, sosyal ve kültürel dokusu hakkında kısaca bilgilendirmeler verecek şekilde tematik canlandırmalara, panolara ve videolara yer verilebilir.

Sonuç olarak Kemaliye, küçük bir yerleşim alanı olmasına karşın oldukça çeşitli ve zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Yörenin hem somut hem de somut olmayan kültürel mirasının bir bütünlük içinde müzede yer alması ve geleceğe taşınması bu açıdan önemlidir. Ayrıca bu hafıza mekânını en iyi şekilde koruyarak ve daha fazla geliştirerek gelecek kuşaklara, zengin kültürel mirasımızı aktarabilmek hepimizin vazifesi olmalıdır. Son olarak Kemaliye Etnografya Müzesi örneğinden hareketle etnografya müzelerinin bir kent için önemiyetinin ve kentlerin kültürel zenginliğinin yok olmadan bu hafıza mekanlarına kaydedilmesinin önemi söz konusu çalışma ile vurgulanmaya çalışılmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

“Kemaliye Etnografya Müzesinin Kent Belleğine Katkısı Üzerine Bir İnceleme” başlıklı makalenin herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Akbulut, D., Korkmaz, E., Yolcu, B., Berilgen, M. (2013). Geleneksel Kemaliye (Eğın) Evlerinin Çatı ve Duvar Kuruluşlarında Kullanılan Toprak Malzemesi Özellikleri, *4. Symposium on Strengthening Historical Buildings and Transferring Them Safely to the Future*, 1-11.
- Akkan, E. & Tuncel, M. (2002). *Kemaliye*, İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi, (25), 236-237.
- Akkuş, Ç. (2017). Somut Kültürel Mirası Koruma Çalışmaları: Erzincan Kemaliye Sit Alanı, *Turkish Studies*, 12 (35), 1-12.
- Akpınar, E. (2004). Doğu Anadolu Bölgesi'nde Alternatif Turizm Merkezi Olmaya Aday Bir İlçe: Kemaliye, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 207-236.
- Alper, B. (1990). *Kemaliye (Eğın) Yerleşme Dokusu ve Evleri Üzerine Bir Araştırma*, [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi, Yöktez.
- Arıkan, Z. (2003). Eğın Kasabasının Tarihsel Gelişimi, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 12(1), 1-64.
- Avcı, A. (2017). *Cumhuriyet Dönemi Etnografya Çalışmalarına Bir Örnek: Ankara Etnografya Müzesi*, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi, Yöktez.
- Bulut, Z. (2006). *Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi*, [Yayınlanmamış Doktora Tezi], Atatürk Üniversitesi, Yöktez.
- Çelebi, E.(1999). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi* (Çev: Seyit, K. ve Dağlı, A.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Danacı, M. & C. Akkaya, F. (2018). Kemaliye (Eğin) de Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Ekseninde Gelecek Projeksiyonu, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1), 233-250.
- Demirsoy, A.(2009). Tarihi ve Mitolojiyi Yaşatan Kasaba, Kemaliye’de Kapı-Kilit Figürlerinin Tarihsel Kökeni, *Kemaliye Kültür ve Kalkındırma Derneği*, 20-22.
- Gürcan, O. & Köse, M. (2019). 2611 Numaralı 1841 Tarihli Eğin (Kemaliye) Nüfus Defterine Göre Eğin Kazasındaki Müslüman Ahalinin Demografik ve Sosyo İktisadi Yapısı, *Uluslararası Erzincan Tarihi Sempozyumu*, 1233-1249.
- İdem, C. (2019). Kuruluşundan Osmanlı İmparatorluğu’na Sosyal, Siyasal ve Kültürel Dönüşüme Bir Örnek: Kemaliye (Eğin) Kasabası, *Uluslararası Erzincan Tarihi Sempozyumu*, 1613-1682.
- Karakaş, E. (2004). Kemaliye’nin Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 19-48.
- Keskin, N. (2014). Kentlerde Yeni Bellek Mekânları: Kent Müzeleri, *Folklor, Edebiyat Dergisi*, 10(76), 1,10.
- Korkmaz, E. & Akdemir, M. Z. (2015). Kemaliye ve Çevre Yerleşmelerinde Yer Alan Geleneksel Konutlarda Yerel Bilgi ve Deneyim Kullanılarak Uygulanan Koruma Müdahalelerinin Değerlendirilmesi, *Megaron*, 10(4), 494-502.
- Mavuş, F. B.(2021). Erzincan İli Kemaliye (Eğin) İlçesinin Somut Kültürel Miras Değerleri, *Turizm, Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 110-120.
- Şimşek, M. & Akkaya, F. (1996). Her Yönüyle Kemaliye, İstanbul: T.C. Kemaliye Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği Yayınları.
- Tasouji Dural, C. (2013). Bir Hafıza Mekânı Olarak Müze: Ankara Etnografya Müzesi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 3(129), 129-143.
- Yapan, M. (2021). *Geleneksel Eğin Evlerinin Korunması Bağlamında Modern Yöntemler ve Çağdaş Malzemenin Kullanımının Araştırılması*, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Erciyes Üniversitesi, Yöktez.
- Yarman, A. (2014). Eğin (Agn) Ermenileri, *Kebikeç Dergisi*, (37), 261-29

Extended Summary

Kemaliye is a small settlement located in the Euphrates region of the Eastern Anatolia Region. Although the district of Erzincan province has a very rough terrain, it has hosted many different civilizations throughout history. In this sense, Kemaliye has been chosen as a settlement area since the early ages. In the Middle Ages, Iran and Byzantium dominated the county. XI. century Seljuk, XII. In the 19th century, it passed into the hands of the Ottomans. Armenians, Greeks, Turks and many other nations lived together in the district and in this sense, they ensured the formation of a common cultural heritage and its survival to the present day. Kemaliye is a small settlement with a very old history. The district constantly changed hands between Iran, Byzantium, Seljuk and Ottoman Empire. Finally, in the XII. It has been under Ottoman rule since the 19th century. In this sense, it is possible to come across historical buildings of different cultures in the center and its surroundings. In addition to religious buildings such as mosques, madrasahs, baths, tombs, civil architectural examples and churches, there are also many buildings that will serve the education and social field. Although it is a small settlement area, many historical artifacts that have survived and are in ruins clearly show the richness of the cultural heritage of the district in this sense. One of these works is the Surp Kevork Church, which is located in the district center and

belongs to the Armenian architecture, which has survived to the present day. Over time, the church has gained many different functions such as a prison, carpet workshop and museum, and it has been ensured that it has survived to the present day. The interior of the church, which was reorganized as a museum building in 1999, was organized as exhibition halls. Ethnographic materials in the museum were collected with the contributions of local people and administrators and took their place in the exhibition. It is understood that the artifacts in the museum are rich in ethnographic and folkloric materials of the region and in this respect, they have the characteristics of a memory place for the city. The aim of the study is to emphasize that ethnography museums are important institutions that exhibit the material and spiritual values of the public in a space. It is aimed to indicate the important mission of these organizations more clearly with the example of Kemaliye Ethnography museum. It is also to express the importance of the settlement area by mentioning the impact and contribution of the existence of such an important museum in a small settlement area on the city. In addition to this, it has been tried to examine what can be done to leave a better museum for the future by presenting a few suggestions on how the region is very rich in terms of ethnographic and folkloric material, but how to display it in the museum in the best way. Therefore, it is aimed to focus on the fact that the cultural heritage that has existed from the past to the present is best preserved through museums, especially ethnography museums.

